

КУЛЬТУРА І ОСВІТА ЯК ЧИННИКИ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ УКРАЇНИ

О.В. Городиська, асп. (*ХДУХТ, Харків*)

Л.І. Юрченко, д-р філос. наук, проф. (*ХДУХТ, Харків*)

МУДРІСТЬ В КОНТЕКСТІ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ І ФІЛОСОФІЇ

Проблема мудрості, її змісту і визначення, способів і форм існування є наскрізною протягом усього пізнавального процесу людства, починаючи з давньокитайських і античних часів.

Своє становлення українська культура, українська філософія і, відповідно, мудрість українського народу починають за часів утворення Київської Русі та введення християнства (кінець X – середина XI ст.). Завдяки цьому Київська Русь отримала можливість прилучитися до досягнень світової культури. Інтенсивні контакти з Візантією, Болгарією дають можливість використовувати як джерело філософської думки здобутки античної й візантійської філософії.

В цілому київськоруська моральна традиція орієнтувалася на людинознавство, людинолюбність, людяність. Велике значення надавалося набуванню мудрості як сплаву знання та його практичного втілення в життя, пошукам правди, істини, бажанню досягнути культуру свого та інших народів, передати ці знання сучасникам і нащадкам. Мудрість будь-якої людини, як стверджували наші предки, походить передусім від Бога, її можна набути передусім через об'явлення, а також і книжне знання та спілкування з розумними людьми. Філософом, або мудрецем вважалась особлива людина, яка є носієм християнського знання, його духу, наставником життя, теоретиком і практиком, здатним вирішувати всі проблеми людського буття. Специфічною рисою філософського світогляду того часу було не пряме, а символічне тлумачення дійсності, в сучасному світі це називають метафоричним простором. Усі ці ідеї ввійшли в духовну культуру українського народу і є невід'ємними його рисами протягом багатьох століть.

Неоціненний вклад у скарбницю української мудрості вніс своїм життям, своїм особистим прикладом Григорій Савич Сковорода. Мандрівний поет і вчитель мудрості, шукач особистого шляху осягнення божества, істинного сенсу буття людини – все це створює образ оригінального мислителя, який посідає видатне місце в історії української і світової духовної культури.

Г. Сковорода слідом за Сократом відстоював ідею, що справжня мудрість полягає не тільки і не стільки у здобутті істини, скільки в тому, щоб жити в істині, володіти розумом, настоячим на совісті. Не принижуючи значення наук, мудрець виводить на перші головні позиції таке наукове розуміння світу, що звеличує морально-етичні якості людини-творця.

Головна мета вчення Г. Сковороди полягає у проповіді піднесення людини на вищий рівень містичного стану обоження через внутрішнє «перетворення» її «серця». В цьому процесі проявляється розкриття символів Святого письма.

Ідея перетворення є центральною у філософській творчості Г. Сковороди. У своїх творах він закликає стати істинною людиною: із зовнішньої – внутрішньою, із тілесної – духовною і в такий спосіб поєднатися з Богом, а отже, з природою всього сутнісного.

Таким чином Г. Сковорода поєднав у собі філософа, мудреця, вчителя із філософським способом життя, залишивши після себе слід, надзвичайно важливий у історичному розвитку слов'янського етносу.

Філософські здобутки Г. Сковороди слугували доброю основою для цілої плеяди діячів, мислителів, філософів, мудреців української культури наступної доби. Творча мудрість Т. Шевченка, О. Новицького, П. Юркевича, М. Максимовича сприяла становленню української свідомості, виявленню національної ідентичності, виробленню історіософських, соціально-політичних ідей, орієнтованих на збереження народної пам'яті, мови, культури і нашого сьогодення.

Сучасна людина живе і творить у світі технічного, технологічного та інформаційного простору, де панує дух запеклого егоїзму.

Життя постійно вимагає рішень; і найцінніше вміння, яке найважче здобути за висловом Наполеона Бонапарта, – це вміння приймати мудрі рішення.

Продовжуючи традиції української філософії, сьогодні проблема виховання мудрості набуває глибокого соціально-педагогічного смислу. Оскільки особистість, яка здатна до розумних, зважених рішень у напрямках самореалізації, саморозвитку, зможе вільно й успішно поводитися в різноманітних сферах життєдіяльності, самостійно нетрадиційно мислити, сміливо розробляти власні стратегії поведінки, здійснювати духовно-моральний вибір і нести відповідальність за свої дії і власний розвиток. Це має важливе значення як для самої особистості, так і для суспільства загалом.

Покоління, знайоме з канонами філософії мудрості, черпаючи з його філософських глибин життєві доктрини, здатне змінити нинішню систему корумпованого державного правління на новий морально-духовний устрій, про який мріяв Г. Сковорода та його однодумці-філософи.